

noktasız

e-ISSN: 2757-7430

düşünce dergisi

sayı 16
güz 2026

belirsizlik

6 Aylık • Akademik E-Dergi
e-ISSN: 2757-7430

Yayımcı ve Yayın Yönetmeni
Suat Kutay KÜÇÜKLER

Felsefe Alan Editörleri
İrem BAYRAKTAR
Zeynep İlayda ÖZKURT YUMAK

**Mimarlık ve Sanat Tarihi Alan
Editörü**
Hande Beril KÜÇÜKLER

Dil ve Çeviri Editörleri
Dilan BOZKURT
Tuğba PEKPAY

Yayın Kurulu Üyeleri
Buse GÜRELİ
Elif ÖZMEN KAYA

Mizanpaj
Hande Beril KÜÇÜKLER

Yazışma Adresi
iletisim@noktasizdergi.com

[@](#) [X](#) [v](#) [f](#) [s](#) /noktasizdergi
[globe](#) www.noktasizdergi.com

Belirsizlik.

Belirsizlik, insan deneyiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Bilgi, eylem ve toplumsal düzen sürekli olarak belirsizlik karşısında sınanır. Felsefe tarihi, belirsizliği yönetme çabalarının izini taşır. Bir tarih anlatısı olarak "mitostan logosa geçiş", belirsizliğin giderilmeye çalışıldığı bir evren tasavvuruna da işaret eder. Platon'un idealar kuramından Descartes'ın kesinlik arayışına, modern bilimin yöntemsel iddialarından çağdaş epistemolojinin olasılık ve görelilik vurgularına kadar felsefe tarihi, "belirsizlik" kavramı ışığında ele alınabilir.

Toplumsal bağlamda belirsizlik, modernitenin ayırt edici unsurlarından biridir. Ulrich Beck'in "risk toplumu" kuramı, modern toplumlarda güvenlik ve öngörülebilirlik beklentisinin risklerin ve belirsizliklerin artışıyla koşut olarak geliştiğini gösterir. İklim krizleri, teknolojik dönüşümler, ekonomik dalgalanmalar ve politik istikrarsızlıklar, "hakikat ötesi" kavramıyla anılan günümüzün kolektif belirsizlik deneyimini derinleştirmektedir.

Noktasız Dergi, on altıncı sayısında "belirsizlik" temasını tartışmaya açıyor. İnsan psikolojisinde belirsizlikle baş etme stratejileri nelerdir? Belirsizlik, bireysel varoluşu ve ahlaki eylemi nasıl etkiler? Belirsizlik, sanatta hangi estetik biçimler aracılığıyla ifade edilir? Dijital çağda algoritmalar, yapay zekâ ve büyük veri, belirsizlikle nasıl bir ilişki kuruyor?

Noktasız Dergi; aşağıdaki dizin, veritabanı ve kataloglara dahil edilmiştir:

- Academic Resource Index • Directory of Academic and Scientific Journals • Directory of Open Access Scholarly Resources (ROAD)
- EuroPub: Academic Resource Index • idealonline • The Online Journal Platform and Indexing Association (OJOP) • Hochschulbibliothekszentrum des Landes Nordrhein-Westfalen (hbz) • Système Universitaire de Documentation (SUDOC) • Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT)

icindekiler

■ MAKALELER

01

**İSTATİSTİKSEL KESİNLİĞİN TIRANLIĞI: HOMO FABER'DEN
DİJİTAL ALGORİTMALARA MUSİLCİ BİR BELİRSİZLİK
SAVUNUSU**

Dilara ALTUN

■ DÜŞÜNCE YAZILARI

13

**HEIDEGGER'DEN CAMUS'YA; CAMUS'DEN MARCUSE'YE
İNSANDAKİ BELİRSİZLİK SANCILARI**

Ahmet DOĞU

19

**BELİRSİZLİĞİN HUZURSUZLUĞU VE UMUDUN
YANSIMASI**

Almira CAMGÖZLÜ

23

**BİLİNMEYENİ AÇIKLAMA ÇABASI: ANTİK YUNAN DÖNEMİ
MİTOLOJİ ANLAYIŞI VE İLKÇAĞ FİLOZOFLARINDA TANRI-
EVREN DÜŞÜNCELERİ**

Elif ÖZMEN KAYA

29

**KESİNLİK HAPİSHANESİNDEN FİRAR: BİR ÖZGÜRLÜK
ALANI OLARAK BELİRSİZLİK**

Ramazan AKYILDIZ

35

**BELİRSİZLİĞİN POETİKASI: KESİNSİZLİĞİ KUCAKLAYAN
BİR VAROLUŞ TASLAĞI**

Seyit Berker AYDOĞAN

RÖPORTAJ ■

**POLİTİK BELİRSİZLİĞİN KIYISINDA:
BENJAMİN ARDİTİ İLE RÖPORTAJ**

Prof. Dr. Benjamin ARDİTİ ile Röportaj
Röportör: Gülsün ŞEN

39

DOSYA DIŞI

MAKALELER ■

**BİLGİNİN KAYNAĞI ÜZERİNE: GEORGES POLITZER'İN
MATERYALİZMİNE KARŞI İDEALİST BİR SAVUNMA**

Zeynep ORHAN

43

ÇEVİRİ ■

SOSYAL EPİSTEMOLOJİ

Alvin I. GOLDMAN
Çeviri: İrem BAYRAKTAR

53

DÜŞÜNCE YAZILARI ■

**DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜM FARK-INDALIĞI /
ANALİZDEN SENTEZE**

Prof. Dr. Aytül Ayşe CENGİZ

63

**WEHRMACHT - SS AHLAKİ İKİLEMİ: SAVAŞ
SUÇLARI VE NAZİ ALMANYASI**

M. Refik PEKPAY

67

Düşünce Yazısı

Wehrmacht - SS Ahlaki İkilemi: Savaş Suçları ve Nazi Almanyası

M. Refik PEKPAY

Giriş

Tarihçilerin son dönemde tartıştığı konulardan biri, II. Dünya Savaşı'nın hangi yılları kapsadığıdır. Yıllardan beri kabul gören kaynaklarda 1 Eylül 1939 olarak başlatılan çizelgenin, son dönemlerde bazı belgesel yapımcıları ve tarihçilerce 1937 Çin - Japon Savaşı'na, hatta 1931'de Japonya'nın Mançurya işgaline kadar geri götürüldüğü görülmüştür. II. Dünya Savaşı'nın başlangıcını, çatışma büyüklüğü olarak 1937'den itibaren baz aldığımızda, kitlesel sivil imhaların tarihini de Çin - Japon Savaşı'ndan itibaren başlatmamız yanlış olmaz. Bu savaşta özellikle Nanking gibi belli şehirlerde Japon Ordusu'nun kitlesel bir kıyıma girdiği, Kore ve işgal edilen Çin topraklarında özellikle kadın nüfusa yönelik vahşet vakalarının bir Japon devlet politikası olarak görüldüğü bugün bilinmektedir.

DOI: doi.org/10.5281/zenodo.18965368

Bu yazıda tartışılacak olan konu ise, Avrupa'da özellikle Doğu Cephesi'nde iki ordunun karşılıklı olarak birbirini imha amacı taşıyan savaşın bir tarafının cephe gerisinde yaşadığı tartışmalar, ahlaki inkilemler ve sonuçlarıdır. Tarihe yön vermek bizim haddimiz veya kapasitemiz değildir, bu yazının amacı istihbarat, psikoloji ve tarih disiplinlerinin iç içe geçtiği bir konuda kaynaklara dayanarak bir nebze ışık tutabilmektir.

Her milletin hatırat disiplini farklıdır. Bazı milletlerde hatıratlar genelde geçmiş suçlayıcı, geleceğe yaranmak üzerine kurulurken bunların sahiliğine inanmak güçtür, çoğu zaman kaynak olarak kabul edilmezler. Alman tarihinde ise kurmaylar ve üst sınıf subaylar tarafından I. ve II. Dünya Savaşı ardından yazılan birinci kaynak hatıratlar, genelde geçmişle hesaplaşma üzerine değil, daha çok teknik, plan-strateji ve iç muhakeme üzerine gelişmiştir.

Alman Ordusu'nda Prusya Ekolü

1945 yılında kış vakitlerine gelindiğinde Avrupa'da Doğu Cephesi'nde Kızıl Ordu ilerlerken Polonya topraklarında daha önce eşine rastlanmamış bir kamp keşfettiler: "Toplama Kampı". Bölgeye ulaşan birliklerin ardından gelen muhabir, gazeteci ve diğer propaganda aygıtları bu konuyu dünyaya duyurdu. Lakin ilk anda bunun bir Rus propagandası olduğu, Batı ittifakında ortak kanıydı. Mayıs ayında Almanların tamamen yenilmesiyle, Amerikalılar tarafından keşfedilen diğer kamplar sayesinde tüm dünya, bu vahşetten haberdar oldu. 1930'lu yıllardan beri Almanya'da süregelen Yahudi karşıtlığı bilinmekteydi. Lakin bu noktada vahşete varacak sistematik bir katliamı kimse tahayyül edemezdi herhalde.

Bunun ışığında ortaya çıkan gerçekler, savaştan sonra Alman halkını ve ordusunun yönetici kadrosunu Nürnberg Mahkemelerinde mahkûm etmek için kullanıldı. Peki Alman komuta kade-

mesi bu katliamların neresindeydi?

I. Dünya Savaşı'nda savaşmış ve yüzbaşı olarak savaşı bitirmiş olan Ernst Röhm, *Sturmabteilung* (SA) olarak adlandırılan gayrinizami birliğin başıydı. Adolf Hitler'in iktidara yürüyüşünde en önde olan kişilerden biriydi. 1933'te Adolf Hitler'e şansölyelik verilmesinin ardından Yüzbaşı Röhm, SA'nın başı olarak generallere denk bir pozisyonda yönetimde kendini bulmuştu. Güçlenmişti ve bu güçlenme iki kesimi rahatsız ediyordu: İlki ordu, ikincisi ise siyasetin zirvesini.

Alman ordusu, Prusya ekolünden gelmektedir. Küçük Alman devletleri birleştikten ve I. Reich kurulduktan sonra Prusya bölgesi, orduda hegemonyasını kurmuştur. Bu hegemonyada "aristokrasi" ve "disiplin", başat unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Alman generalleri arasında, adlarında "von" edatını bulduranların soylu ailelere mensup olduklarını söyleyebiliriz. Fakat her soylunun Prusyalı olmadığını da belirtmek gerekir. Bu insanlar geleneklere bağlı, askerinin siyasetle işinin olmadığını düşünen, toplumun elit tabakasında yer alan kişilerdir. Alman istihbaratının efsane isimlerinden Reinhard Gehlen'in günlüklerinin İngilizce çevirisine yazdığı giriş kısmında George Bailey'in aktardığı gibi Prusya, ordusu olan bir devlet değil, devleti olan bir ordudur.¹ Bu yapının tanıdığı tek sadakat odağı, hükümdarın şahsıdır. Söz konusu sadakat, devlet başkanının şahsına -özellikle Adolf Hitler'e-devredildiğinde, felaketle sonuçlanan bir geleneğe dönüşmüştür. SA ise geleneklerin dışına çıkan yeni bir düzendir. 1920'lerin başından beri süregelen iç savaş tehlikesi, Prusyalı olsun veya olmasın, küçük Alman ordusunda görev yapan sıradan subayların da SA'ı "eli silahlı eşkıyalar" olarak görmesine neden olmuştur.

1 George Bailey, "Introduction", *The Service: The Memoirs of General Reinhard Gehlen* içinde, Reinhard Gehlen, çev. David Irving (New York: World Publishing, 1972), xii.

Wehrmacht, SA ve SS

Bu noktada, gelen iktidar gücü ve hırsı ile Ernst Röhm, *Wehrmacht* olarak anılacak olan Silahlı Kuvvetlerin kontrolünü istemiş ve SA'yi en önemli yapılanma olarak şekillendirmeye çalışmıştır. Bu yolda Röhm, Hitler'e muhalefet etmekten geri durmamıştır. Bunların yanında SA'in kontrolsüz bir şekilde çok büyümesi, teşkilatlanmasında bölgelerde kendilerini Wehrmacht'tan üstün görme eğilimleri ve askeri-siyasi durumlara sürekli müdahale etme arzularının yanı sıra toplumun alt tabakasından böyle bir hareketin büyümesi Alman siyasi ve askeri elitlerinden tepki toplamıştır. Röhm'ün Hitler'e muhalefeti ise bardağı taşıran son nokta olmuştu. Bu sırada SA'in alternatifi olarak düşünülebilecek olan *Schutzstaffel* (SS), Heinrich Himmler önderliğinde büyüme sürecine girmiştir. Eski bir donanma subayı olan Reinhard Heydrich, SA'a karşı düzenlenen Uzun Bıçaklar Gecesi'nin planlamasını yapmıştır. SA'in darbe yapacağı bilgisi Hitler'e ulaştırılmış, ardından Röhm'ün eşcinsel eğiliminin kara propagandası organize edilmiştir. Öncesi ve sonrası ile bu olay, istihbarat disiplinin bir konusudur.

Kanlı karşı darbeden sonra SS'in güçlenme dönemi başlamıştır. SS, Weimar Cumhuriyeti döneminde demokrasiye karşı gerçekleştirilen bir dizi askeri darbeye karşı Hitler'in sadece kendine bağlı bir ordu kurma amacının ilk aşamayıdır. Bu düzenin hareketlarda ikilik çıkaracağının ilk işaretleriydi. Savaş süresince de görüleceği üzere SS içerisinde yükselmenin mihenk taşı sahada ve akademide başarılı bir asker olmaktan ziyade siyaseten bağlılığı kanıtlamaktır. Bunun yanında en yeni silahlar savaş sürecinde SS Tümenlerine verilmiş, savaşın sonuna kadar sayı ve silah bakımından sürekli büyümüşlerdir. Fakat bu, Hitler'in böl ve yönet politikasıydı. Aşağıda yaşanan her tartışmadan sonra problem çözücü olarak kendisi sahne alacaktır.

1935'te Versay Anlaşması'nın sınırlarının kaldırılmasının ardından ordunun 36 tümene çıkarılması kararı alınmış ve organizasyon yetersizliğinden dolayı Alman ordusunun yüksek kademesi bu kararlara karşı çıkmıştır. Bu itirazı, daha sonra *Anschluss* (Avusturya'nın ana vatana katılması), Südet ve Danzig krizlerindeki karşı çıkışlar izlemiştir.

SS'in varlığı sadece ordu için değil, Amiral Canaris'in Alman Ordusu Haber Alma Servisi *Abwehr*'e karşı Heydrich'in *Gestapo*'sunun ikiliği ilk örnektir. (Heydrich ardından RSHA-Reich Güvenlik Merkez Ofisi'nin başına geçecektir.) Gelecekte ortaya çıkacak çatışmaların aslında temel nedenini burada tespit edebiliriz: Amiral Canaris, eski geleceği ve disiplini temsil ederken Heydrich ise yeni neslin habercisi gibidir. Canaris, Avusturya İlhakına karşı çıkarken Heydrich'in Stalin'in komuta kadrosuna tasfiye için isim isim Rus istihbaratına Alman çıkarları için bilgileri sağladığında yıldızı iyice parlamıştır.

Bu sırada SS'in kendi garnizonlarının çekirdeği oluşturulmaya başlanmış, personel temininde *Wehrmacht*'tan daha katı koşulları içeren yönergeler yayımlanmıştır. Generallerin, Hitler'in dış siyasetine karşı muhalefetleri ise birkaç suikast girişimine sahne olmuştur. Bu suikast girişiminde bulunan hücreler nitelikli generallere darbe teklifi ile gittiklerinde üst kademedden destek göremişlerdir. İlk ahlaki ikilem burada ortaya çıkmaktadır: Generaller ne yapmalıydı? Dış siyasette artık saldırgan olacağı belli olan bir liderin arkasında görevleri yerine getirmek mi? Yoksa tehlikelere karşı aksiyon alıp bir darbe organize etmek mi? Savaşın bitiminden sonra esir alınan Alman generalleriyle sorgu-mülakat gerçekleştiren İngiliz askerî tarihçi Liddell Hart, generallere bu soruları sormuştur. Batılı istihbarat servislerinin elbette ki gözetiminde gerçekleşen bu sorgu-mülakatlar bugün için bize ışık sağlamaktadır.

Alman Devrimi ve Prusya Ekolü Arasında Ordunun Siyasetle İlişkisi

Wehrmacht ve SS'in ilk karşı karşıya geldiği olay 1939 Eylül Polonya Seferi ile olmuştur. Alman ordusunun tecrübesiz olması ve Polonyalı direnişçilerin sivil kıyafetlerle ateş açması, düzenli ordu birliklerinde olan bazı askerlerde intikam hissi uyandırmıştır. Katliamlara katılan askerler, ordular grubu komutanı olan Mareşal von Rundstedt tarafından askerî mahkemeye verilmiş, işgal edilen bölgelere ordudan sonra varan SS *Einsatzgruppe* adlı birimlerin özellikle Yahudilere karşı yaptığı katliamlar yine Mareşal tarafından önlenmeye çalışılmış ve rapor edilmiştir. Seferin hemen ardından mahkemeye verilen askerlerin Hitler tarafından affedilmesi ise birçok generale göre askerlik onuruna aykırı bir durumdur. Rundstedt'in dışında von Manstein'in de bu durumlara engel olmaya çalıştığı kayıtlarda vardır.²

Fransa Seferi'nde gerçekleştirilen büyük başarıların ardından Dunkirk çevresinde kazanılacak zaferin Hitler'in emriyle SS askerî birlikleri tarafından tamamlanması sağlanınca SS birliklerinin artık tamamen bir ordu düzeyine ulaştığını görüyoruz. Fakat burada belirtmek gerekir ki SS generallerinin çoğu kurmay eğitimi almamıştır. Örnek vermek gerekirse Josef Dietrich asker tarafından sevilen bir general olmasına rağmen profesyonel bir asker değildir. Bu Wehrmacht generalleri tarafından soğukluk ile karşılanan bir durumdur.

Hitler, Doğu Seferi'ni başlatmadan önce generallerini topladığı bir konferansta meşhur komiser emrini açıklamıştır. Bu emir doğrultusunda Sovyet ordularının her birliğinde görev yapan komiserler savaş esiri sayılmayacak ve yakalandıklarında infaz edilecektir. Hitler'e göre bu, "Bolşevik komiserler ve komünist entelektüellerin imhası"

girişimidir. Fakat Erich von Manstein açısından savaşta esir alınan komiserlerin vurulması, askerliğin doğasını aykırıdır.³ Bunun ardından generaller, şikayetlerini Brauchitch'e sözlü ve yazılı belirtmişler fakat geçmişte olduğu gibi üst komuta kademesi Hitler'in görüşlerine katılmasalar dahi Hitler'e karşı tekrardan bir tavır almamışlardır. Brauchitch de ardından gelecek Keitel gibi Hitler'in uysal generallerindendi.

Bu konuda belirtilmesi gereken hususların başında, savaşa damga vurmuş olan Rommel, Guderian, von Manstein gibi isimlerin yürütülen savaş stratejisi ve politikaları hakkındaki tavırları gelmektedir. Rommel, Hitler'e karşı gelmezken 1944'teki 20 Temmuz Darbesine ismi karıştığı için intihar etmiştir, öncesinde Hitler'e karşı açıktan muhalefeti görülmemiştir. Guderian ise her konuda fikirlerini açık sözle ve gerekirse yüksek sesle Hitler'e karşı söylemiştir. Keza von Manstein da Prusya ekolündeki birçok generalden farklı olarak Hitler ile defalarca tartışmaya girmiştir. Rommel dışında ikisi de siyasi otoriteye karşı darbe fikrini benimsememişlerdir. Normandiya Harekati'nin ardından İsviçre basınında yazılan bir yazıdaki şu cümle, yaşananların özeti gibidir: "Bu, Alman Devrimi ile gelenek arasında bir çatışmaydı."⁴

Anlaşılabileceği üzere Rommel devrimin ürünü-yken Prusya geleneği daha muhafazakardı. Von Rundstedt ise Alman devrimi ve Prusya geleneği ikiliğinin dışında, daha farklı bir karakter, yaş ve kıdem olarak diğerlerinden önde bir askerdir. Hitler'e karşı komplolar içinde bulunan von Salviati onun yaveriydi ve Mareşal hakkındaki görüşü şöyledir: "Mareşal neredeyse yanlış olan her şeyi çok net olarak görür; ancak mümkün olduğu kadar da karışmaz."⁵ Von Salviati'yi Mareşal mümkün

2 Charles Messenger, *Son Prusyalı: Feldmareşal Gerd von Rundstedt*, çev. Fehmi Ardalı (İstanbul: Kastaş Yayınları, 2025), 143; Erich von Manstein, *Kaybedilen Zaferler*, çev. Erol Uğur (İstanbul: Kastaş Yayınları, 2022), 47.

3 Manstein, *Kaybedilen Zaferler*, 79-80.

4 *Die Weltwoche* (Zürich), 16 Haziran 1944.

5 Ulrich von Hassell, *The Ulrich von Hassell Diaries: The Story of the Forces Against Hitler Inside Germany*, çev. Geoffrey Brooks (London: Frontline Books, 2011), 180.

olduğunca korumuş fakat yaverliğinden sonraki görevinde, 20 Temmuz Darbesi'nin ardından von Salviati tutuklanmıştır. Mareşal, kurmaylarının muhalif düşüncelerini dinler, kesmez, onları ele vermez fakat aksiyon almazdı. Birçok generalin de aynı fikirde olduğu gibi ordunun siyasette işi olmazdı. Buna rağmen işlerin Almanlar için çıkma-za girdiğinin belirtileri herkesin malumu olduğu sırada darbe fikirleri her yanı sarmıştı. Prusyalı generallerin darbe planında olmadığını kesinlikle söyleyemeyiz, fakat diğer bölgelerden gelen subaylara göre daha muhafazakâr oldukları ve bu sebeple darbe düşüncesiyle mesafeli oldukları bir gerçektir.

Savaşın kötü gidişatına dair görüşler, tüm generalleri hemfikir yapmaktaydı: Batı bloğuyla acil barış yapılıp, doğudaki ölüm kalım savaşına odaklanılmıyordu. Bunun en net örneği Keitel'in bir kriz sırasında telefonda von Rundsden'te, "Ne yapmalıyız? Ne yapmalıyız?" dediğinde Mareşal'in verdiği "Ne yapmalıyız? Barış yapın aptallar! Başka ne yapabiliriz ki?" tepkisidir.⁶

20 Temmuz Darbe Girişimi ve Savaş Suçları

Büyük Amiral ve son Führer Karl Dönitz'in ordu içindeki muhalefete ve 20 Temmuz Darbesi'ne ilişkin görüşleri çok önemlidir. Ama öncesinde bakmamız gereken 20 Temmuz sonrası yargılamalardır. Guderian'ın Hitler tarafından mahkeme heyetine seçilmesi, savaş sonrası sorgularında önemli noktaları aydınlatmaktadır. Guderian cep-hede parlak bir general, usta bir taktisyen ve düşmanının dahi saygısını kazanmış bir isimdir. Ahlaki ikilem burada ortaya tekrar çıkmaktadır: Vatana hizmet mi yoksa rejime hizmet mi? Guderian yargılamalara çoğunlukla katılmamış, yerine temsilcisini göndermiştir. Yargılamalarda bulunan generaller, suçlanan general ve mareşallerin

ölüm cezasına çarptırılmaması için uğraşmış ve bu lekenin orduya atılmamasına çaba göstermişlerdir. Guderian, en temelde ordunun yıpranmasını ve onurunu kurtarmayı hedeflemekteydi. 20 Temmuz Bomba Komplosu hakkında çok fazla eser yazılmış hatta filmler çekilmiştir. Tüm bunlardan çıkaracağımız sonuç şudur: Komplocular arasında çok sayıda anahtar konumdaki karargahlardan üyeler ve seçkin emekli subaylar bulunsa da hiçbir aktif saha komutanının bulunmaması, komplonun en zayıf noktasıydı.⁷

Karl Dönitz, 1943'te Deniz Kuvvetleri Komutanı olmuştur. Anılarında anlattığı üzere 1933'ten itibaren donanma personeli ile siyasi yetkililer ve SA arasında ciddi alan hakimiyet kavgası yaşadıklarını görmekteyiz. Görevi gereği, savaşta personelinin sahil şeritlerinde olduğunu ve işgal altındaki yerel halkla minimum temasta olduğunu belirtir. Dönitz'in savaşın arka cephesinde neler yaşandığına dair bir fikri yoktur. Ona göre askerlerin toplama kamplarında yapılan katliamları bilmesinin imkânı da yoktur. 20 Temmuz komplosunun yaşandığı gün Guderian gibi o da radyoda konuşmuş, silahlı kuvvetlerinin siyasi iradenin altında görevine devam ettiğini coşkulu şekilde bildirmiştir. Karl Dönitz bir Nazi değildir ama o dönem yaşayan çoğu Alman gibi 1929 Buhranı'nı atlatan Almanyanın tekrardan yükseldiğini görmek, refahın artması ve kendi deyimiyle "6 milyon işsiz iş sahibi olması" onun da arzusuydu. 20 Temmuz için Büyük Amiral şunları söyler: "Suikastın başarılı olması kuşkusuz iç savaş anlamına geliyordu. Alman halkının çoğu Hitler'in arkasındaydı. Direniş üyelerinin bildiği ve onları harekete geçmeye sevk eden gerçeklerden neredeyse kimsenin haberi yoktu. Yalnızca Hitler'in ortadan kaldırılmasıyla nasyonal sosyalist devletin gücü yok olamaz veya devralınamazdı. Bütün bunlar sadece cephenin

6 Messenger, *Son Prusyalı*, 311.

7 Messenger, *Son Prusyalı*, 314.

direnme gücünü zayıflatırdı.”⁸

Savaş suçları sadece Doğu Cephesi’nde işlenmiş değildi. Bulge Savaşı sırasında SS birliklerinin silahsız esir Amerikan askerlerini katletmesi buna en büyük ve tabiri caizse en ünlü örnektir. Olayın sorumlusu olarak SS Albay Joachim Peiper gösterilmiş ve hapis cezasına çarptırılmıştır.⁹ Peiper’in bir dönem Himmler’in yaverliğini yaptığı da belirtilmelidir. Nurnberg mahkemelerinde Peiper’a ölen Amerikan askerlerinin yanında sivil infazlar sorulduğunda ise ölen kişilerin siviller değil, partizan gerillalar olduğunu söylemiştir.¹⁰ Batıdaki mezalime diğer bir önek ise *Waffen SS*’in 1944 Haziran ayında Fransa’nın Ora-dours-Glane köyünde katlettiği yüzlerce köylüdür. Almanlar doğu ve batıdaki çarpışmaların temelde bütünüyle farklı olduğunu bilincindeydi. Toplumun tamamında mevcut olan bu farkındalık hali Sovyetler Birliği’nin 1941’deki işgalinden bu yana son derece açıktı. Ancak batıda ender görülen şeyler, doğu için olağandı. Kızıl Ordu’nun Alman topraklarına hücumu ve sivil halkın akabinde yaşadığı korkunç deneyimler, doğu ve batı cepheleri arasındaki bu ayrışmaya ilişkin algıları hem asker hem de siviller nazarında keskinleştirdi.¹¹ 1945’te Kızıl Ordu’nun milyonlarca kadına Alman topraklarında sistematik tecavüzü Müttefik işgali altındaki topraklarda yaşanmamıştır. Bunun yanında 1944’te Hollanda halkının kasten açlığa mahkûm edilmesi ve kaynaklarına el konulması ise şüphesiz Nazi rejiminin bir kararı ve insanlık suçudur.

Wehrmacht ve SS arasındaki çekişmenin yanı sıra ordu da kendi içinde bölünmüştü. Hava kuv-

vetleri *Luftwaffe* tamamen Nazi ideolojisinin ürünüydü. Nazilerin iktidara gelmesinden sonra kurulan ve başında Hermann Göring’in bulunduğu kuvvetin subayları Nazi fikirleriyle büyümüş, bununla eğitim almış gençlerden oluşuyordu. Dönitz ve Göring’in savaş boyu karşı karşıya gelmelerinden hareketle tepedeki iki farklı düşüncenin aslında tabanda da paralel olduğunu söyleyebiliriz. SS ise bunların yanında daha farklı konumdadır. Himmler, *Waffen-SS* tümenlerini oluşturup en direkt cephe hattına yollamasının yanı sıra gizli polis (Gestapo) ve istihbarat konusunda da farklı bir yapılanma kurmuştu. Seflik mücadelesi savaşın son anlarında dahi sürmüş, Göring’in selef olmak istemesinden sonra bir SS birimi onu Führer’in emriyle tutuklamış, bir *Luftwaffe* birliği ise Göring’i kurtarmıştır. Bu şartlar altında Hitler’in intiharından sonra selef hiç beklenmedik şekilde Büyük Amiral Dönitz olmuştur. Kuracağı hükümette Himmler’e yer vermek istememesinin ardından onu tutuklatmayı istemiş fakat Himmler’in şahsi koruma ordusundan dolayı buna cesaret edememiştir. İlk görüşmelerinde ise Himmler kabinede görev istemiş fakat yeni Führer bunu reddetmiştir. En son raddede Dönitz, Himmler’i 6 Mayıs’ta tüm görevlerinden almıştır. Savaşın ardından günümüze kadar gelen Alman hükümetlerindeki sürekli pişmanlık bildirisi ve özörlere karşı Karl Dönitz’in, savaştan 10 yıl sonra “Hâlâ bazı Almanların sık sık Alman halkı adına kendilerini suçlamalarını ve toplu itiraflarda bulunmalarını yanlış buluyorum. Bu tür davranışlar bize diğer milletlerin saygısını kazandırmaz. Onların hiçbirisi bize yapılan insanlık dışı şeyler için bunu yapmıyor.”¹² demesi, dikkate değerdir.

Savaşın bitiminde düşük rütbeliler arasında da cephenin gerisinde yaşananların kendileriyle alakalı olmadığı tezi saha generalleriyle paraleldir. *Wehrmacht* profesyonel bir ordudur ve kendi-

8 Karl Dönitz, *On Yıl Yirmi Gün: 1935-1945 Arası Hatıralarım*, çev. Burcu Öztürk ve Fehmi Ardalı (İstanbul: Kastaş Yayınları, 2025), 474.

9 Bkz. Danny S. Parker, *Hitler’in Savaşçısı: SS Albay Joachim Peiper’in Hayatı ve Savaşları*, çev. Ali Kaan Cerit (İstanbul: Kronik Kitap, 2022).

10 Jens Westemeier, *Joachim Peiper: A Biography of Himmler’s SS Commander* (Atglen: Schiffer Military History, 2007), 164.

11 Ian Kershaw, *Çöküş: Almanya 1944-45*, çev. Selçuk Uygur (İstanbul: Kronik Kitap, 2021), 184.

12 Dönitz, *On Yıl Yirmi Gün*, 562.

ne verilen görevi yerine getirmiştir. Savaşa damga vurmuş panzer ası Otto Carius kendisinin ve çoğu silah arkadaşının düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir ; Maalesef kendi ülkemizde, Bremen, Hamburg ve Bonn'da törenlerle "Birliğinden firar eden ve adları bilinmeyen askerler" için "Saygı Anıtları" açılırken, Savaş Anıtlarının tahrip edildiğine ve leke sürüldüğüne şahit oluyoruz. 1945 yılından sonra başka hiçbir ulus, Alman ulusu kadar cüretkar ve başarılı bir şekilde aldatılmamıştır. Yeni kaynaklara rağmen tarihten kaynaklanan imaj düzeltilmemektedir. *Wehrmacht*'ın ve tüm ulusun İkinci Dünya Savaşı sırasında başardığı işler en çok eski düşmanlarımız tarafından takdir ediliyor, hatta hayran kalınıyor.¹³

Sonuç

1939-1945 yılları arasında Avrupa'da meydana gelen muharebelerde cephecede olduğu kadar cephe gerisinde de milyonlarca sivil ölmüştür. Savaştan sonra sadece Nürnberg'de değil, galip devletler tarafından kendi ülkelerinde de çeşitli savaş suçları mahkemeleri kurulmuştur. Alman generalleri rütbelere ve görevlerine göre yargılanmıştır. Prusya gibi aristokrat ordu ekolüne sahip olan Britanya'da Alman generallerine ve subaylarına daha saygılı davranıldığını söyleyebiliriz. Doğu Cephesi'nde esir düşen sıradan askerler için ise kötü kamp koşulları ve kendilerine duyulan öfke neticesinde Rusların elindeki esirlerin kayıp oranlarının çok yüksek olduğunu artık biliyoruz. Müstesna olarak Ruslarla işbirliği yapan generallerin ve esirlerin biraz daha rahat esir hayatı sürdüğü, ardından tekrardan kurulan Doğu Almanya ordusu, bürokrasisi ve istihbaratında görevlendirildiklerini görmektediriz.

Yahudi Soykırımı'nda ve Doğu Cephesi'nde işlenen savaş suçlarının en baş sorumlusu olarak

görülen yapı olan SS mensuplarının bazılarının ise savaş sonrası Amerika Birleşik Devletleri'nin Soğuk Savaş politikasına uygun olarak Amerikan sanayisinde, istihbarat teşkilatlarında çalıştıkları bilinmektedir. En dikkat çekici örneklerden biri, "Hitler'in Komandosu" olarak bilinen Otto Skorzeny'dir. Kendisi Bulge Harekâtı sırasında Amerikan kamufrajlarını giyerek ve araçlarını kullanarak düşmanın saflarına sızmış ve operasyonlar yürütmüştür. Uluslararası savaş kurallarına göre düşmanın kamufrajını giyip aldatmaya yönelik operasyonlar savaş suçudur. Buna rağmen kendisi savaştan sonra Güney Amerika'ya geçip, eski *Waffen-SS* mensuplarına yardım etmek için çalışmış ve çeşitli ülkelerin ordularına askeri danışmanlık vermiştir. Skorzeny'nin faaliyetleri arasında en çarpıcı olanı ise İsrail gizli servisi MOSSAD için yapmış olduğu çalışmalardır.

1930'larda yoğun bir ideolojik eğitimle büyüyen Alman gençleri, II. Dünya Savaşı'nda diğer ülkelerin vatandaşlarının yaptığı gibi kendilerine verilen görevleri icra etmiştir. Savaş ortamında milyonlarca kişinin arasında savaşa karşı durmak ve buna karşı çıkmak kulağa hoş gelse de gerçekte alakası olmayan bir durumdur. Onlar kendilerine göre verilen emirleri yerine getirmiş ve hizmetlerini tamamlamıştır. Tepki gösterilen konu ise savaştan sonra galipler tarafından tüm Alman halkının suçlanması ve bu utançla yaşamaya zorlanmasıdır. Generallerin de belirttiği üzere *Wehrmacht* ile SS arasındaki esas ayırım burada başlamaktadır. *Wehrmacht* cephecede savaşmış, SS ise *Waffen-SS* birlikleriyle savaşın ön cephesine teşrif etmiş fakat her zaman daha ayrıcalıklı, rütbeleri ve kuramları farklı olarak kalmaya devam etmiştir. Alman halkı ve ordusu tüm katliamların suçlusunu ise Batılı ülkeler neden savaştan sonra bu suçlu insanların hizmetinden faydalanmıştır? Diğer soru ise ölen milyonlarca masum Alman sivillerin hesabının neden katliamları yapanlardan sorulmadığıdır. Dış poli-

13 Otto Carius, *Tiger im Schlamm: Rusya Seferi'nde Tiger Tanklarının Çamurla Savaşı*, çev. Erol Uğur (İstanbul: Kastaş Yayınevi, 2024), 7.

tikada gerektiğinde ahlaktan yoksunluk duyulması gerektiğinin en acı örneği herhalde budur.

II. Dünya Savaşı'nda genç Cumhuriyetin güvenliği için batı sınırlarımızda nöbette, doğu sınırlarında Sovyetler Birliği ile sınır çatışmalarında, Londra semalarında eğitim uçuşunda saldırıya uğrayan, sayıları 20.000'i bulan şehitlerimize ve bizi bu kan banyosuna sokmayan Cumhuriyet kadrolarının ruhuna saygıyla...

Kaynakça

- Bailey, George. "Introduction", *The Service: The Memoirs of General Reinhard Gehlen* içinde, Reinhard Gehlen, çev. David Irving, xi-xix. New York: World Publishing, 1972.
- Carius, Otto. *Tiger im Schlamm: Rusya Seferi'nde Tiger Tanklarının Çamurla Savaşı*. Çeviren Erol Uğur. İstanbul: Kastaş Yayınevi, 2024.
- Dönitz, Karl. *On Yıl Yirmi Gün: 1935-1945 Arası Hatıralarım*. Çeviren Burcu Öztürk ve Fehmi Ardalı. İstanbul: Kastaş Yayınları, 2025.
- Hassell, Ulrich von. *The Ulrich von Hassell Diaries: The Story of the Forces Against Hitler Inside Germany*. Çeviren Geoffrey Brooks. London: Frontline Books, 2011.
- Kershaw, Ian. *Çöküş: Almanya 1944-45*. Çeviren Selçuk Uygur. İstanbul: Kronik Kitap, 2021.
- Manstein, Erich von. *Kaybedilen Zaferler*. Çeviren Erol Uğur. İstanbul: Kastaş Yayınları, 2022.
- Messenger, Charles. *Son Prusyalı: Feldmareşal Gerd von Rundstedt*. Çeviren Fehmi Ardalı. İstanbul: Kastaş Yayınları, 2025.
- Parker, Danny S. *Hitler'in Savaşçısı: SS Albay Joachim Peiper'in Hayatı ve Savaşları*. Çeviren Ali Kaan Cerit. İstanbul: Kronik Kitap, 2022.
- Westemeier, Jens. *Joachim Peiper: A Biography of Himmler's SS Commander*. Atglen: Schiffer Military History, 2007.